

„ZLOČIN PROTI PŘÍRODĚ JE ZLOČINEM PROTI NÁM SAMOTNÝM A HŘÍCHEM PROTI BOHU.“ Tato slova si můžeme přečíst v encyklice papeže Františka LAUDATO SI' (Tobě bud' chvála). Od jejího zveřejnění letos uplynulo pět let, přesto se stav životního prostředí stále nezlepšuje. Jak žít dobrým a ctnostným životem, nezatěžovat přírodu a přispívat ke zlepšování životního prostředí jsme se zeptali MARKA VÁCHY, KNĚZE, PŘÍRODOVĚDCE, CESTOVATELE A MILOVNÍKA PŘÍRODY.

O kráse, radosti a dobrém životě

Milý Marku, čím je příroda a životní prostředí tak jedinečné, že je nutné ji chránit?

Příroda je kniha, ve které si můžeme číst o Bohu. To je nepřerušovaná tradice od Knihy Moudrosti přes Augustina, Tomáše, až k Laudato si'. „V lesích můžeš nalézt víc než v knihách, stromy a kameny tě naučí věci, o nichž ti nepoví žádný učitel,“ říká svatý Bernard z Clairvaux. Květiny a motýli jsou písmena té knihy. Kdo má čisté srdce, může si v přírodě číst o Bohu jak v knize. Tou druhou knihou je jistě Písmo svaté. V knize přírody si ale může číst každý.

Opřiodě se říká, že je krásná, ale například Porsche 911 GT3 je také krásná. V čem je krása přírody odlišná?

Každé umělecké dílo řekne mimoděk něco důležitého o umělci. Strop Sixtinské kaple řekne něco důležitého o Michelangelovi. Ten váš automobil Porsche řekne něco důležitého o umělcích, kteří navrhli jeho vzhled. Příroda je umělecké dílo, které řekne něco důležitého o Bohu. Augustin říká – Ty, Bože, musíš být dokonalý, neboť ona, příroda je dokonalá. Ty, Bože, musíš být krásný, neboť ona je krásná. Ale především Ty, Bože, musíš být, neboť ona je.

Ale zpátky k otázce. Příměr s automobilem je skvělý. Pokud stavíme kostely, automobily nebo raketoplán, lidská krása a um se spojují s Boží krásou. Chrám je průsečík lidské dovednosti a citu pro krásu, který dává člověku Bůh. Kéž bychom my, křesťané, tvořili díla, ze kterých to je vidět. Kdo jiný než křesťané by měl tvořit krásné chrámy, krásná auta nebo krásnou módu?

Papež Benedikt XVI. ovořil o vztahu mezi zhoršujícím se stavem přírody a zhoršujícími se mezilidskými vztahy. Myslíte si, že kvalita životního prostředí má skutečně takový vliv na náš osobní a společenský život?

To víme dnes díky biologii. Díky epigenetice a epigenetické dědičnosti dnes víme, že okolní prostředí nás nejen že ovlivňuje, ale dokonce ovlivňuje tak, že tyto změny alespoň někdy a nějak předáváme svým dětem. Zdraví je celek, anglicky health, se stejným slovním základem jako whole, celek, nebo dokonce holy, svatý. Francouzsky sain je zdravý a saint svatý. Jestli dnes něco víme, tak že nemůžeme být zdraví v rozbité rodině, v rozbité společnosti, v rozbité přírodě. Člověk nemůže žít zdravý život v toxické přírodě. Všechno je spojeno.

Současná civilizace nám přinesla mnoho dobrého. Můžeme studovat, cestovat, dělat zajímavé sporty. Důsledkem je velmi často ničení přírody. Je možné chránit přírodu, a přesto si dál užívat dobré věci, které nám společnost nabízí?

Na to není jedna odpověď. Myslím, že všichni můžeme studovat, cestovat a dělat zajímavé sporty bez toho, abychom nějak významně přírodu narušili. Takže moje doporučení je: studujte, cestujte, sportujte.

V encyklice Laudato si' nás František také vybízí k ekologickému obrácení. Co si pod tím máme představit?

Obraz je takový, že v současnosti jsme jako v autě, které jede na sráz propasti. Můžeme udělat dvě věci. První je se snažit co nejvíc auto zpomalit, třeba šetrnějšími technologiemi. Nebudeme svítit žárovkami, ale LED diodami. Nebudeme získávat energii

z hnědého uhlí, ale třeba z větrných elektráren. To je skvělé a je dobře, že se o to snažíme a auto jede pomaleji, jenomže to nepochoybní základní nastavení naší civilizace, a to je to, že štěstí nám přinese konzum, to, že se obklopíme kruhem z věcí. Pak je ta druhá myšlenka. Změna životního stylu. Nikoli to, že budeme spotřebovávat stejně a víc a zároveň přírodu poškodíme méně, ale že auto zastavíme a dáme zpátečku. Znovu promysleme, co mě vlastně činí šťastným. Jan od Kříže na to odpovídá – nikoli vlastnění věcí a lpění na nich, nýbrž určitá nezávislost na nich.

Papež František píše, že mezi chudé a utiskované patří i naše zdevastovaná země. Myslíte si, že se ničením přírody dopouštíme hříchu proti Bohu?

Ano. Tradiční etika se týkala vždycky tři vztahů, které mohou být i základem pro zpytování svědomí před svátostí smíření. K sobě. Jak využívám svůj čas, jak na sobě pracuji, jak studuji, jak odpočívám, zda neplytvám časem. K druhému člověku. Zda jsem pravdomluvný, zda neublížuji slabším, nepodvádám, nekradu a podobně. K Bohu, zda si udělám čas na osobní modlitbu, ráno a večer, mši svatou, svátost smíření, Písmo svaté. Vždycky zde byla ale představa, že mohu hřešit na Zemi, avšak ne vůči Zemi. Dnes začínáme uvažovat o tom, že to lze. Že se mohu provinít proti Bohu ničením jeho díla, podobně, jako kdybych v té umělecké galerii ničil plátna starých mistrů.

Mají křesťané, vzhledem k tomu, že věří ve „Stvořitele nebe i země“, zvláštní úkol při ochraně přírody?

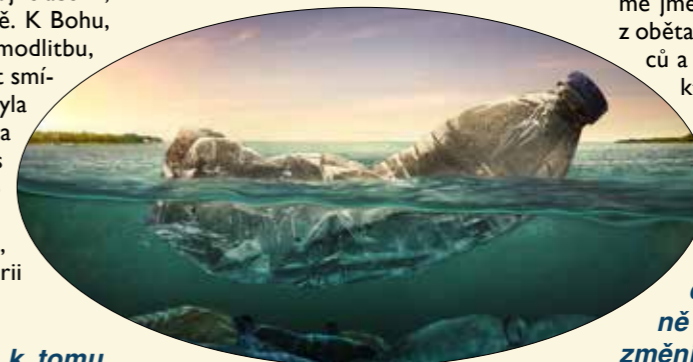
Tak to mám důležitou zprávu. Mají. Právě proto, že je k tomu papež vyzval encyklikou. Od roku 2015, když vyšlo Laudato si', je ochrana přírody již nikoli zajímavou a jistě prospěšnou, ale nepovinnou aktivitou skautů, Lipky, Rezekvítka a všech možných takových organizací, nýbrž integrální součástí víry každého křesťana. Není to něco

hezkého, co mohu dělat, ale taky nemusím. Každý křesťan se má o přírodu starat.

Mladí lidé se v životě často nechávají inspirovat vzory slavných sportovců nebo umělců. Existuje někdo, kdo by se mohl stát ekologickým idolem a vybízet k udržitelnému stylu života?

Svatý František je patronem ekologů. Jeho různé životopisy jsou plné ryb, ptáků a zvířat, a když se setká s lidožravým vlkem z Gubia, světec mu připomene jeho místo v ekosystému, vlk poslechne a přestane žrát lidi.

Mnozí by chtěli ještě přidat svatého Benedikta. Františkáni totiž žijí na zemi jako ptáci, chudí, potulní, žijí z toho, co je a co jim lidé dají. Benediktini nás učí žít nejen na zemi, ale i ze země. Budou první, kdo zavedou to, čemu bychom dnes řekli ekologické zemědělství, vysušování bažin, obdělávání půdy šetrně k přírodě.

Mnoho našich čtenářů bydlí ve velkých městech a přírodu jim zastupuje pouze fikus v obýváku. Jak oni mají chránit životní prostředí?

To snad ne. Aspoň do parku nebo o víkend do lesů nebo hor by snad mohli. Papež je v encyklice Laudato si' nepříjemně konkrétní. Co by čtenáři měli? Cituji z Laudato si': „... omezování použití plastových či papírových materiálů, omezení spotřeby

vody, třídění odpadu, vaření pouze takového množství pokrmů, které se stačí spotřebovat, ochrana jiných živých tvorů, využívání veřejné dopravy nebo sdílení stejného vozidla s vícero cestujícími, sázení stromů, zhašení zbytečného osvětlení a tak dále.“

Děti nesedí ve velkých firmách ani nemají politický vliv, co může udělat obyčejný kluk nebo holka pro ochranu přírody?

Studovat, a pokud chodí s rodiči ven nebo do skauta nebo do Lipky, tak se naučit poznat aspoň základní druhy ptáků a zvířat. Zdořilost začíná tím, že se známe jménem. Ale obrátím to. Dnes žijeme z obětavosti bezejmenných skautských vůdců a vedoucích těch Lipek a Rezekvítků, kteří v osmdesátých letech ty oddíly a sdružení zakládali. Jejich vlička a světlušky jsou dnes ředitelé firem, primáři a vědci a pamatují si. A uplatňují vliv, který mají.

Lidstvo začalo podléhat dojmům, že už si definitivně podmanilo přírodu. Může změnit pandemie koronaviru náš vztah k přírodě a světu kolem nás? Staneme se opět více pokorní?

Snad ano. Ale ať je to taky impuls pro každého z nás, ať studujeme, zkoumáme, používáme rozum a měníme svět.

Děkujeme za rozhovor a přejeme mnoho radosti z Božích darů.

Ptal se Zbyněk Pavienský

Marek Vácha, kněz, biolog, skaut, spisovatel. Přednosta Ústavu etiky a humanitních studií na 3. lékařské fakultě UK, autor mnoha knih.

